

РОЗДІЛ 3. ОБЛІК І ОПОДАТКУВАННЯ

ОСОБЛИВОСТІ ОРГАНІЗАЦІЇ ПРОЦЕСУ АУДИТУ ОСНОВНИХ ЗАСОБІВ ПІДПРИЄМСТВ: СУЧАСНІ ПІДХОДИ

PECULIARITIES OF ORGANIZING THE PROCESS OF AUDIT OF FIXED ASSETS OF ENTERPRISES: MODERN APPROACHES

У статті розглядаються ключові аспекти та сучасні підходи до аудиту основних засобів на підприємствах. Особливу увагу приділено процедурам аудиту, зокрема етапам його проведення в умовах динамічних змін сучасного середовища. Автори розкривають проблеми організації аудиту, підкреслюючи важливість адаптації до нових технологій. Акцентується увага на дистанційних методах проведення аудиту (віддалений аудит), які набули особливої актуальності в контексті глобалізації та цифрової трансформації. Ці методи дозволяють аудиторам здійснювати перевірку підприємств без необхідності особистої присутності на місці, що сприяє зниженню витрат та підвищенню гнучкості процесу. Крім того, такий підхід сприяє розвитку важливих комунікаційних навичок, веденню переговорів з керівництвом та побудові довіри. Висновки статті підкреслюють, що впровадження сучасних технологій в аудит основних засобів покращує контроль за активами та оптимізує їхнє управління. Рекомендації включають інтеграцію новітніх технологій, стандартизацію облікових процедур і підвищення кваліфікації аудиторів, що сприяє правильному й достовірному обліку, прозорій фінансовій звітності та зниженню ризиків недостовірної інформації для стратегічних рішень підприємства.

Ключові слова: аудит, основні засоби, інформаційні джерела, віддалений аудит, інструменти цифровізації

The article discusses the main aspects and modern approaches to the organization of the process of auditing fixed assets at enterprises. Fixed assets are one of the most important components of an enterprise's assets, so their proper accounting and management are crucial for financial stability and business efficiency. An audit of fixed assets involves checking the compliance of the accounting policy with the current legislation, analyzing the availability and condition of assets, and assessing their effective use. The authors focus on the problems of organizing the audit of fixed assets, emphasizing the need to analyze and adapt to new technologies. The introduction of automated tools and improvement of methodology is necessary to ensure the accuracy, efficiency and transparency of the audit process. This will allow auditors to respond quickly to changes in the business environment and reduce risks in accordance with modern requirements. The article focuses on remote audit methods (remote audit), which have become particularly relevant in the context of globalization and digital transformation. These methods allow auditors to inspect companies without the need for personal presence on site, which helps to reduce costs and increase the flexibility of the process. In addition, this approach helps to develop important communication skills, negotiate with management and build trust. The conclusions of the article emphasize that the introduction of modern technologies in the audit of fixed assets improves control over assets and optimizes their management. Recommendations include the integration of the latest technologies, standardization of accounting procedures, and advanced training of auditors. These measures contribute not only to correct and reliable accounting, but also ensure the transparency of financial statements, reducing the risks of inaccurate information important for strategic decisions of the enterprise. The use of automated systems and analytical tools will allow auditors to focus on critical aspects of asset management, contributing to more efficient use of resources and cost reduction. Thus, modern technologies are becoming an integral part of audit processes, which increases their value for companies.

Key words: audit, fixed assets, information sources, remote audit, digitalization tools

УДК 657.6:334.72

DOI: <https://doi.org/10.32782/infrastruct80-11>

Гайдучок Т.С.

к.е.н., доцент,
доцент кафедри бухгалтерського обліку,
оподаткування та аудиту,
Поліський національний університет

Василенко Т.М.

здобувачка освітнього ступеня магістра,
Поліський національний університет

Рудницький А.М.

здобувач освітнього ступеня магістра,
Поліський національний університет

Haiduchok Tetyana

Polissya National University

Vasylenko Tetyana

Polissya National University

Rudnitskiy Anatolii

Polissya National University

Постановка проблеми. Основні засоби є фундаментальною основою для операційної діяльності підприємства, і правильне управління ними має вирішальне значення для підтримки фінансової стабільності та підвищення рентабельності. В умовах глобалізації економіки та активного впровадження міжнародних стандартів фінансової звітності, важливість аудиту основних засобів зростає, саме аудит дозволяє об'єктивно оцінити вартість та стан активів підприємства.

Проте, сьогодні підприємства стикаються з низкою викликів – зміни в законодавстві, швидкий розвиток технологій, впровадження автоматизованих

систем обліку, аудиту, а також необхідність відповідати вимогам міжнародних стандартів аудиту. Перераховані фактори визначають актуальним дослідження сучасних підходів до аудиту основних засобів, які дозволяють підприємствам ефективно керувати своїми активами, мінімізувати ризики та забезпечувати точність і прозорість фінансової звітності.

Таким чином, дослідження має важливе значення як для практичної діяльності аудиторів, так і для підприємств, що прагнуть підвищити якість управління основними засобами та зміцнити свою конкурентоспроможність на ринку в сучасних умовах.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Видатні науковці, такі як Петрик О. А., Мороз Ю. Ю., Даценко Г. В., Кудирко О. М., Камінська Т. Г., Виноградова О. М., Макаренко А. П., Гуцаленко Л. В., Жидєєва Л. І. та інші, зробили значний внесок у розвиток аудиторської діяльності та ринку аудиторських послуг в Україні. Свої дослідження вони спрямовують на пошук шляхів удосконалення аудиторської практики й покращення функціонування ринку аудиторських послуг в сучасних трансформаційних викликів.

Завдяки їх науковим досягненням удосконалюється методика проведення аудиту, впроваджуються нові стандарти та підходи до оцінки якості аудиторських послуг. Значна увага також приділяється адаптації міжнародного досвіду до українських реалій, що сприяє зміцненню довіри до аудиторських компаній. За переконанням Кашперської А. І. «перехід на міжнародні стандарти фінансової звітності в сучасних умовах господарювання приведе до збільшення кількості аудиторських перевірок підприємств, що складають звітність за МСФЗ, є важливим не лише для іноземних, але й для національних інвесторів» [1]. Питання організації та методології аудиту основних засобів ґрунтовно досліджують українські науковці, такі як Бондаренко О. М., Подмешальська Ю. В., Трояк О. В., Матвеєва О. М., Бондаренко Н. М., Дорофійенко А. В. та ін. В результаті своїх досліджень, вони зробили вагомий внесок у розвиток теоретичних та методологічних основ аудиторської перевірки основних засобів. Однак сучасний динамічний розвиток аудиту в Україні, а також впровадження МСА (ISA), вимагають подальшого вивчення як теоретичних, так і практичних аспектів цього процесу. Зокрема, необхідність адаптації міжнародних стандартів до національних умов потребує вдосконалення методології проведення аудиту основних засобів. Це стосується таких аспектів, як оцінка вартості активів, контроль за правильністю амортизаційних нарахувань, а також відповідність вимогам фінансової звітності тощо.

Постановка завдання. Метою статті є дослідження сучасних підходів організації аудиту основних засобів на підприємствах; виявлення основних проблем та викликів, з якими стикаються аудитори в процесі перевірки цих активів; обґрунтування рекомендацій щодо вдосконалення методики аудиту.

Виклад основного матеріалу дослідження. В умовах сучасної економіки України, коли підприємства часто стикаються з викликами модернізації обладнання та інфраструктури, аудит основних засобів набуває особливого значення. Він дозволяє своєчасно виявляти недоліки у використанні основних засобів, що сприяє підвищенню їх ефективності та оптимізації ресурсів. Оскільки основні засоби відіграють головну роль у довгостроковій

інвестиційній діяльності, правильність їх оцінки, обліку та збереження має суттєве значення для інвесторів, кредиторів та інших зацікавлених сторін. Отже, аудит у цьому напрямі забезпечує прозорість і надійність фінансової інформації, яка є основою для прийняття управлінських рішень.

Метою аудиту основних засобів є перевірка інформації щодо повноти, достовірності, законності та коректності відображення необоротних активів в обліку, встановлення дотримання вимог чинного нормативно-правового законодавства України [2].

Перед початком аудиту основних засобів слід чітко визначити цілі та завдання перевірки (рис. 1), що дозволить зосередити зусилля аудитора на аспектах, які потребують уваги. Необхідно врахувати специфіку підприємства, щоб забезпечити відповідність аудиту його індивідуальним потребам та особливостям функціонування.

Наступним кроком якісного проведення аудиту основних засобів є збір та формування інформаційного масиву. Для проведення аудиту основних засобів необхідно використовувати різні джерела інформації, щоб гарантувати всебічну та неупереджену оцінку активів підприємства. Основні джерела інформації, що застосовуються під час аудиту, згруповані авторами у певні групи (табл. 1).

Наведені джерела сприяють формуванню цілісного уявлення про стан і використання основних засобів підприємства, а також забезпечують неупередженість у процесі аудиту.

Аудит основних засобів є досить складним і ресурсномістким процесом, що вимагає обробки значних обсягів інформації. Тому, враховуючи прийнятний рівень аудиторського ризику, аудитор може використовувати вибіркове дослідження основних засобів [4].

Методика проведення аудиту основних засобів має бути структурованою відповідно до визначених етапів аудиторської перевірки.

I. Підготовчий етап. На цьому етапі аудитори збирають необхідну інформацію, оцінюють можливі ризики та визначають стратегію проведення перевірки. Деталізація цього етапу сприяє ефективнішій організації роботи аудиторів, дозволяючи їм зосередити увагу на основних аспектах діяльності підприємств.

На підготовчому етапі аудитори здійснюють:

1) ознайомлення з діяльністю підприємства: вивчають специфіку діяльності підприємства, його галузь, масштаби, організаційну структуру та особливості управління основними засобами; аналізують стратегічні цілі підприємства, види діяльності, характер основних засобів (виробничі, транспортні, будівельні, офісні тощо) та рівень їх використання у виробничих або невиробничих процесах; вивчають облікову політику підприємства, зокрема правила обліку основних засобів,

Рис. 2. Країни-лідери за Індексом цифрової конкурентоспроможності у 2023 році

Джерело: [9]

методи нарахування амортизації та принципи переоцінки та списання основних засобів;

2) оцінку ризиків: визначають потенційні ризики, пов'язані з недостовірним або неправильним обліком основних засобів; оцінюють ризики втрати або пошкодження основних засобів, включаючи фізичний знос, неефективне управління або недоліки в системі безпеки; перевіряють ризики невідповідності законодавчим вимогам, наприклад, неправильне нарахування податків або невірне

оформлення договорів на придбання або оренду основних засобів; розглядають можливі ризики шахрайства або зловживань з боку керівництва або працівників, які можуть приховати недостачі або неправильно оцінити основні засоби; аналізують зовнішні ризики (економічні, регуляторні, техногенні), які можуть вплинути на зниження вартості основних засобів або їх знищення;

3) планування аудиту: на основі отриманої інформації розробляють план аудиту, в якому чітко

Таблиця 1

Інформаційні джерела для проведення аудиту основних засобів підприємств

Група	Документи	Стислий зміст
1	2	3
Нормативно-правова база	Закон України «Про бухгалтерський облік та фінансову звітність в Україні»	визначає основні вимоги щодо ведення бухгалтерського обліку
	Закон України «Про аудит фінансової звітності та аудиторську діяльність»	регулює порядок проведення аудиторської перевірки
	Національні Положення (стандарти) бухгалтерського обліку: НП(С)БО 7 «Основні засоби», НП(С)БО 14 «Оренда», НП(С)БО 18 «Будівельні контракти», НП(С)БО 27 «Необоротні активи, утримувані для продажу» та ін.	регулюють облік основних засобів та інших необоротних активів; визначають правила оцінки, амортизації, доходів, витрат і відображення операцій у фінансовій звітності
	Міжнародні стандарти фінансової звітності (МСБО(ІАS)/МСФЗ(IFRS)): МСБО 16 «Основні засоби», МСБО 40 «Інвестиційна нерухомість», МСФЗ 13 «Оцінка справедливої вартості», МСФЗ 16 «Оренда» та ін.	регулюють облік основних засобів на міжнародному рівні
	Міжнародні стандарти аудиту (МСА/ІSА): МСА 300 «Планування аудиту фінансової звітності», МСА 320 «Суттєвість при плануванні та проведенні аудиту», МСА 330 «Дії аудитора на оцінені ризики», МСА 770 «Формування думки та складання звіту щодо фінансової звітності»	визначають методику проведення аудиторської перевірки
	Податковий кодекс України	розкриває правила оподаткування операцій з основними засобами
	Положення про інвентаризацію активів та зобов'язань	визначає порядок і процедури перевірки фактичної наявності, стану та вартості основних засобів, а також порівняння цих даних із бухгалтерським обліком
Внутрішня документація підприємства, в т. ч. первинні документи бухгалтерського обліку	Наказ про облікову політику підприємства	визначає методи нарахування амортизації, оцінки активів, строк корисного використання тощо
	Накладні Рахунки-фактури Договори з постачальниками Рахунки для оплати	підтверджують вартість придбаних основних засобів
	Технічні паспорти та інші технічні документи	ідентифікують основні засоби підприємства та надають інформацію, необхідну для їх обліку, оцінки та подальшого використання
	Акти приймання-передачі	документують введення в експлуатацію основних засобів
	Акти списання	документують вибуття чи списання основних засобів
	Акти переоцінки	показують зміни вартості основних засобів
	Акти про ремонт та модернізацію	підтверджують дані про поліпшення та технічне обслуговування основних засобів
	Інвентаризаційні описи	показують результати інвентаризації основних засобів
	Акти інвентаризації	використовуються для перевірки фактичної наявності основних засобів на підприємстві
	Головна книга	містить узагальнену інформацію про основні засоби
	Регістри бухгалтерського обліку	дані про первісну вартість, амортизацію, переоцінку, списання тощо

1	2	3
Фінансова звітність	Баланс (Звіт про фінансовий стан)	відображає вартість основних засобів на звітну дату
	Звіт про фінансові результати (сукупний дохід)	розкриває інформацію про витрати на амортизацію основних засобів
	Примітки до річної фінансової звітності	містять додаткову інформацію про зміни в обліку основних засобів
Дані про ринкову вартість основних засобів (за потреби)	Звіти про оцінку вартості	від незалежних оцінювачів, якщо проводиться переоцінка основних засобів
	Інформація з ринкових джерел	для порівняння вартості основних засобів зі схожими активами на ринку
Внутрішні звіти управлінського обліку	Звіти про використання основних засобів	аналіз ефективності їх використання
	Звіти про ремонти та технічне обслуговування	дозволяють оцінити технічний стан основних засобів
Інтерв'ю з персоналом	Розмови з відповідальними за облік основних засобів	бухгалтерами, інженерами, інвентаризаторами для з'ясування особливостей обліку та стану активів

Джерело: складено авторами

окреслюються об'єкти перевірки (окремі категорії основних засобів, наприклад, нерухомість, транспортні засоби, виробниче обладнання тощо); встановлюють терміни проведення аудиту для кожного етапу, а також визначають відповідальних осіб, які будуть здійснювати перевірку; аудитори вказують методи перевірки, наприклад, документальна перевірка, інвентаризація на місцях, оцінка фізичного стану основних засобів тощо; визначають критерії оцінки стану основних засобів: їх знос, вартість, доцільність використання, термін служби, методи нарахування амортизації; планують співпрацю з відповідними підрозділами підприємства – бухгалтерією, фінансовим відділом, технічними службами та іншими підрозділами, які беруть участь у використанні та обліку основних засобів; передбачають гнучкість плану на випадок непередбачених обставин, наприклад, виявлення суттєвих порушень або змін у законодавстві.

На підготовчому етапі аудитори закладають основу для успішного проведення всього аудиторського процесу, що гарантує як ефективність, так і високу якість перевірки.

II. Перевірка документів є основним етапом у процесі аудиту основних засобів, адже правильність обліку та документообігу відіграє ключову роль у визначенні фактичного стану основних засобів та їх відповідності бухгалтерським записам. Перевірка документів включає в себе аналіз ключових аспектів, таких як:

1) проведення інвентаризації основних засобів – аудитори здійснюють порівняння фактичної наявності основних засобів із даними, що наведені в інвентарних відомостях та облікових реєстрах підприємства і перевірку наявності та відповідності інвентарних номерів активів, а також

їхніх характеристик, зокрема: тип, кількість, стан, місцезнаходження тощо;

2) перевірка первинних документів – аудитори перевіряють їх повноту та правильність оформлення. При проведенні перевірки первинних документів, аудитори аналізують накладні на придбання (перевіряється, чи відповідають ці документи реальним операціям і чи правильно зафіксовані в обліку), Акти введення в експлуатацію (аудитори оцінюють, чи були активи правильно введені в облік після їх придбання або будівництва, а також чи своєчасно і правильно відображено у фінансовій звітності), Договори купівлі-продажу та оренди (перевіряють на предмет правомірності операцій, умов угод, а також їх вплив на баланс підприємства); Акти списання та ліквідації (аудитори здійснюють перевірку документів, що підтверджує вибуття основних засобів (продаж, ліквідація, передача), правильність оформлення та фіксації цих операцій у бухгалтерському обліку);

3) оцінка амортизаційних відрахувань – аудитори перевіряють застосування методів амортизації відповідно до облікової політики підприємства та вимог законодавства; оцінюють правильність розрахунків амортизаційних відрахувань для кожного основного засобу (важливо переконатися, що нарахування амортизації відповідає строку корисного використання активу та обраному методу (прямолінійний, виробничий, кумулятивний, зменшення залишкової вартості тощо); перевіряють правильність оцінки вартості основних засобів при їх придбанні, модернізації або реконструкції, а також своєчасність їх переоцінки (якщо така була проведена).

Відтак, етап перевірки документів охоплює всебічний аналіз облікових даних та юридичних

документів, що забезпечує виявлення можливих порушень у процесі управління основними засобами та гарантує точність відображення активів у фінансовій звітності підприємства.

III. Аналіз та оцінка даних. На цьому етапі аудитори проводять глибокий аналіз облікових даних щодо основних засобів підприємства, порівнюючи їх з реальними ринковими показниками та оцінюють вплив операцій з активами на фінансовий стан підприємства. Основні завдання полягають в оцінці достовірності вартості активів, правильності нарахування амортизації та перевірки операцій, пов'язаних з основними засобами.

На етапі аналізу та оцінки проводять:

1) оцінку реальної вартості основних засобів – аудитори порівнюють балансову вартість основних засобів із їх ринковою вартістю, щоб виявити можливі розбіжності. Ринкова вартість може змінюватися з часом, особливо для таких активів, як будівлі, споруди або обладнання, яке підлягає моральному зносу або змінам у технологіях;

2) переоцінку активів – аудитори перевіряють, чи проводилася переоцінка основних засобів відповідно до вимог законодавства та облікової політики підприємства. Важливо визначити, чи була оцінка активів актуальною на момент звітного періоду;

3) оцінку доцільності збереження активів на балансі підприємства, особливо якщо їх ринкова вартість суттєво відрізняється від облікової. В такому випадку може виникнути потреба в коригуванні вартості або проведенні додаткових заходів (модернізація, ремонт або списання);

4) аналіз зносу – аудитори оцінюють ступінь зносу основних засобів на основі облікових даних та фактичного стану активів, порівнюючи його з нарахованими амортизаційними відрахуваннями. Важливим аспектом є перевірка відповідності строку корисного використання активів з реальним терміном експлуатації. Якщо активи використовуються довше чи коротше очікуваного строку, це може вказувати на неправильне визначення амортизаційних норм або необхідність коригування облікової політики.

5) аналіз операцій з основними засобами – аудитори проводять аналіз операцій:

– з придбання основних засобів, перевіряючи відповідність цін ринковим умовам, а також правильність документального оформлення. Важливо переконатися, що придбання активів було економічно обґрунтованим і здійснювалося відповідно до встановлених процедур;

– з продажу або списання основних засобів – аудитори оцінюють, чи правильно були відображені в обліку операції з продажу або списання основних засобів. Особлива увага приділяється відповідності цих операцій вимогам законодавства, своєчасності їх відображення в

обліку та правильності формування фінансових результатів;

– з модернізації та ремонту основних засобів – перевіряється правильність обліку операцій, пов'язаних із модернізацією та ремонтом основних засобів. Аудитори повинні переконатися, що такі операції класифікуються правильно – як капітальні або поточні витрати, що безпосередньо впливає на баланс підприємства та нарахування амортизації.

б) оцінку економічної доцільності – аудитори аналізують, наскільки економічно обґрунтованими є операції з основними засобами, зокрема придбання нових активів або модернізація існуючих. Важливо зрозуміти, чи доцільні інвестиції та чи вони приносять очікувану віддачу у вигляді підвищення ефективності, продуктивності або зниження витрат. За умови, якщо активи використовуються неефективно або не відповідають сучасним вимогам, аудитори можуть рекомендувати їхнє списання або заміну.

Цей етап дозволяє оцінити, наскільки ефективно відбувається процес управління основними засобами, наскільки правильно їх відображено в обліку та чи відповідають ці активи ринковій вартості і реальному стану. Ретельний аналіз і оцінка даних є запорукою достовірної фінансової звітності та прийняття обґрунтованих управлінських рішень щодо основних засобів.

IV. Підготовка звіту. Підготовка звіту є заключним етапом аудиту, оскільки результати аудиторської перевірки повинні бути чітко та зрозуміло викладені для подальшого прийняття рішень керівництвом підприємства. Звіт відображає об'єктивну оцінку стану обліку основних засобів та може стати основою для покращення ефективності управлінських процесів.

На цьому етапі аудитори:

1) підсумовують виявлені порушення – аудитор ретельно документує всі виявлені порушення або недоліки в системі обліку основних засобів. Ці порушення можуть стосуватися неправильного або неповного відображення активів на балансі, недотримання облікових стандартів, несвоєчасного оновлення даних про амортизацію, неправильної класифікації активів тощо. Важливо, щоб порушення були описані чітко і з посиланням на відповідні нормативні акти або стандарти, які було порушено;

2) описують рекомендації – аудитор повинен надати рекомендації для усунення недоліків. Ці рекомендації можуть включати конкретні заходи для покращення процесів обліку, впровадження автоматизованих систем для більш точного обліку основних засобів, навчання працівників або вдосконалення політики внутрішнього контролю. Рекомендації мають бути реалістичними та здійсненими в умовах діяльності суб'єкта господарювання;

3) формують висновки – після аналізу результатів аудиту аудитор готує загальні висновки щодо стану обліку основних засобів на підприємстві. Висновки включають оцінку ефективності поточної системи обліку, її відповідності нормативним вимогам та потенційних ризиків, пов'язаних із виявленими недоліками. Також у висновках зазначаються перспективи подальшого розвитку системи обліку після виконання запропонованих рекомендацій.

V. Пост-аудит (моніторинг). Пост-аудит або моніторинг є важливим етапом аудиторського процесу, що полягає у відстеженні того, наскільки ефективно були впроваджені рекомендації, надані аудитором. Для забезпечення ефективного впровадження рекомендацій аудитор може проводити повторні перевірки або контрольні заходи. Це може бути як повна, так і вибіркова перевірка, залежно від серйозності виявлених порушень та складності запропонованих заходів. Основною метою є перевірка того, чи виконані рекомендації у повному обсязі, чи застосовані запропоновані коригувальні дії та чи усунуті виявлені недоліки.

Зокрема, під час пост-аудиту аудитор може перевіряти, чи оновлена документація та облікові записи відповідно до рекомендацій; оцінювати, чи покращилася точність обліку основних засобів та їх амортизації; оглядати впровадження нових процедур внутрішнього контролю та їх ефективність і аналізувати, чи зміни в системі обліку вплинули на загальну фінансову звітність підприємства.

Пост-аудит також включає оцінку впливу впроваджених змін на діяльність підприємства. Аудитор може надати додаткові рекомендації, якщо з'ясується, що певні заходи не були достатньо ефективними або потребують подальшого вдосконалення. Важливим аспектом є забезпечення постійного моніторингу та вдосконалення системи обліку на основі досвіду та результатів впровадження попередніх рекомендацій.

У разі, якщо виконання рекомендацій виявиться незадовільним, може бути запропоновано проведення додаткових консультацій або навчальних заходів для персоналу, відповідального за облік основних засобів.

Успішне виконання визначених етапів дає змогу аудиторам отримати всебічне розуміння стану та управління основними засобами підприємства. Це, у свою чергу, підвищує точність фінансової звітності та допомагає виявити можливі ризики чи недоліки в управлінні активами.

Проте, аудиторі в процесі перевірки основних засобів підприємств стикаються з низкою проблем та викликів, серед яких, на наш погляд, можна виділити наступні:

1. Складність оцінки вартості основних засобів – амортизація, фізичний знос і моральне старіння основних засобів створюють труднощі при

визначенні їх реальної вартості. Оцінка може відрізнитися в залежності від застосованих методів амортизації або обліку.

2. Неточності в облікових даних – відсутність актуальних та точних даних про основні засоби, через недостатньо автоматизовані або застарілі системи обліку, призводить до помилок у фінансовій звітності та ускладнює процес здійснення аудиту.

3. Невідповідність між реальним станом і даними фінансового обліку – основні засоби можуть бути недооцінені або переоцінені в бухгалтерських документах, особливо у випадках, коли вони застаріли або не використовуються, але продовжують перебувати на балансі.

4. Зміна нормативно-правової бази – часті зміни в законодавстві щодо обліку основних засобів (як на національному, так і міжнародному рівні) ускладнюють процес аудиту, тому аудиторі повинні постійно адаптуватися до нових вимог.

5. Проблеми з класифікацією основних засобів – неправильна класифікація активів може також призвести до помилок в розрахунку амортизації та невірному судженні в аудиторському висновку.

6. Ризики шахрайства – можливість навмисного викривлення облікових даних щодо основних засобів з метою приховування реального стану активів або маніпуляцій зі звітністю є серйозним викликом для аудиторів.

7. Технологічні виклики – недостатнє впровадження сучасних інформаційних технологій у процесі обліку та аудиту призводить до уповільнення збору даних, складності їх аналізу та збільшення кількості помилок.

8. Недостатність професійних компетенцій – аудиторі можуть стикатися з викликами через недостатній рівень знань або досвіду у специфічних сферах, пов'язаних з оцінкою та аудитом основних засобів.

Виклики вимагають від аудиторів не лише глибокого аналізу, але й постійної адаптації до сучасних технологій та підходів. Для забезпечення максимальної точності, ефективності та прозорості аудиторських процесів необхідно впроваджувати автоматизовані інструменти, використовувати великі дані та вдосконалювати методології, які дозволяють швидко реагувати на динамічні зміни в бізнес-середовищі й мінімізувати ризики. За такого підходу аудиторі зможуть відповідати сучасним вимогам і підтримувати високий рівень якості своєї роботи.

У сучасному світі діджиталізація та новітні технології відіграють вирішальну роль у забезпеченні ефективності бізнес-процесів. Цифрова трансформація є великим і активним процесом, тому її важливість відчувається не тільки у професійних та академічних кругах, але й на рівні держави

[5]. Сьогодні, завдяки новітнім технологіям, аудит основних засобів можна здійснювати віддалено, що забезпечує гнучкість, зменшення витрат і швидший доступ до інформації.

Віддалені підходи до аудиту основних засобів дозволяють здійснювати перевірку без необхідності фізичної присутності аудитора на об'єкті. Основні елементи віддалених підходів до аудиту основних засобів включають:

1. *Використання хмарних технологій.* Хмарні рішення дозволяють підприємствам зберігати та обробляти дані в онлайн-середовищі. Аудитори отримують доступ до інформації в реальному часі з будь-якої точки світу, що знижує потребу у фізичній присутності на об'єкті. Завдяки хмарним платформам можна проводити перевірки дистанційно, що значно прискорює аудит та підвищує його ефективність.

2. *Цифрова інвентаризація.* Використання цифрових технологій, таких як RFID-мітки або QR-коди, дозволяє аудиторам контролювати основні засоби віддалено. Підприємства можуть надати аудиторам доступ до інвентаризаційних систем, що містять дані про розташування, стан і використання активів. Це забезпечує точність перевірки та зменшує ризик помилок.

3. *ERP-системи та інтегровані платформи.* ERP-системи, які автоматизують облік основних засобів, дозволяють аудиторам отримувати доступ до повної інформації про активи, включаючи дані про амортизацію, придбання, списання та переоцінку. Інтеграція таких систем з іншими фінансовими та управлінськими платформами спрощує процес аудиту та робить його більш прозорим.

4. *Використання відеоконференцій та віртуальних зустрічей.* Під час проведення віддаленого аудиту аудитори можуть використовувати відеоконференції для зв'язку з центрами відповідальності підприємств. Це дозволяє отримувати необхідні пояснення щодо основних засобів, проводити віртуальні тури об'єктами або спостерігати за процесом інвентаризації в режимі реального часу.

5. *Аналіз великих даних (Big Data).* Віддалений аудит часто передбачає роботу з великими обсягами даних, які збираються і зберігаються у цифрових системах підприємства. Використання інструментів для аналізу великих даних дозволяє аудиторам швидше знаходити невідповідності, здійснювати аналіз тенденції та передбачати потенційні проблеми з активами, що підвищує ефективність аудиту і дозволяє найглибше зануритися в аналіз даних.

6. *Штучний інтелект та автоматизація.* Штучний інтелект (AI) може автоматизувати аналіз інформації про основні засоби, швидко виявляючи аномалії чи потенційні проблеми. Аудитори

можуть використовувати AI для автоматичної перевірки звітності, оцінки амортизації чи аналізу ризиків. Це значно скорочує час на проведення перевірок і підвищує точність аудиту.

7. *Кібербезпека.* Оскільки віддалені аудити пов'язані з передачею конфіденційних даних через інтернет, важливим аспектом є забезпечення кібербезпеки. Підприємства повинні використовувати надійні методи шифрування та забезпечувати безпечний доступ до даних, щоб уникнути ризиків, пов'язаних із витоком інформації чи кібератаками.

В умовах сучасного бізнес-середовища, що постійно розвивається, значна частина підприємств шукає способи оптимізувати свої процеси, мінімізуючи при цьому витрати і підвищуючи ефективність діяльності. Віддалений аудит основних засобів, завдяки цифровим інструментам і технологіям, відкриває перспективи для управління активами та забезпечення прозорості фінансової звітності. Однак, як і будь-яка інноваційна практика, такий підхід має сильні та слабкі сторони. Детальніше розглянемо основні переваги та недоліки віддаленого аудиту основних засобів, щоб оцінити його потенційну користь для підприємств (табл. 2).

Віддалений аудит основних засобів відкриває нові можливості для підприємств завдяки використанню сучасних технологій. Серед ключових переваг можна відзначити підвищену ефективність, зниження витрат на логістику та доступ до даних у реальному часі. Крім того, він дозволяє проводити аудит без фізичної присутності, що особливо важливо в умовах дистанційної роботи та обмежень.

Проте, є і недоліки, які варто враховувати. До них можна віднести технічні виклики, пов'язані з безпекою даних, можливі труднощі у верифікації інформації на місці, а також залежність від надійності цифрової інфраструктури. Підприємствам потрібно ретельніше зважити на такі фактори перед впровадженням віддаленого аудиту, щоб досягти максимальних результатів. Загалом, при правильному використанні, віддалений аудит може стати ефективним способом управління основними засобами підприємств.

Висновки з проведеного дослідження. Таким чином, в результаті дослідження було виявлено, що ефективна організація процесу аудиту основних засобів підприємства є основою для забезпечення прозорості та достовірності фінансової звітності. Використання новітніх технологій, удосконалення методики аудиту та адаптація до міжнародних стандартів – важливі напрями для підвищення якості аудиту та оптимізації управління основними засобами.

Напрями вдосконалення аудиту основних засобів підприємств представлено у табл. 3.

Переваги цифровізації бізнесу

Переваги		Недоліки	
ознака	характеристика	ознака	характеристика
економія часу та ресурсів	відсутність необхідності в поїздках і фізичній присутності на об'єктах дозволяє аудиторам зосередитися на основних завданнях, скорочуючи тривалість аудиту	відсутність фізичної перевірки	неможливо перевірити стан активів на місці, що може призвести до упущення важливих деталей. Наприклад, аудитор може не побачити калібрувальну наклейку або потенційну іншу проблему на підприємстві
гнучкість	можливість проводити аудит з будь-якої точки світу дає підприємствам і аудиторам більше свободи в організації процесу, особливо в частині залучення високваліфікованих фахівців для проведення процесу аудиту	залежність від технологій	віддалений аудит потребує стабільного інтернет-з'єднання та доступу до цифрових платформ, що може бути проблемою у деяких регіонах. Для проведення якісного віддаленого аудиту необхідно, щоб усі учасники володіли необхідними навичками роботи з цифровими інструментами, а також доступом до необхідного програмного забезпечення
швидкість реакції	віддалені підходи дозволяють швидко реагувати на зміни в роботі підприємства та проводити перевірки в режимі реального часу	питання безпеки даних	існує ризик втрати або витоку конфіденційної інформації при передачі даних через мережу
доступ до різноманітних даних	аудитори можуть легко отримати доступ до електронних баз даних, бухгалтерських систем та іншої інформації через інтернет	невідповідність якості документів	документація може бути неповною або недостатньо якісною для повного аналізу без фізичної перевірки

Джерело: складено авторами на основі [6]

Таблиця 3

Напрями удосконалення аудиту основних засобів підприємств

№ з/п	Напрямок	Характеристика	Обґрунтування
1	2	3	4
1	Впровадження сучасних інформаційних технологій та автоматизації аудиту	Використання спеціалізованого програмного забезпечення для обліку та аудиту основних засобів дозволить зменшити ризик людських помилок, покращити точність облікових даних і прискорити процес аудиту. Автоматизовані системи надають можливість аудиторським фірмам оперативно аналізувати великі обсяги даних та забезпечують доступ до актуальної інформації в режимі реального часу.	Автоматизація знижує кількість помилок та скорочує час на проведення аудиту, що сприяє підвищенню продуктивності та якості перевірок.
2	Актуалізація та уніфікація стандартів обліку і аудиту	Важливо забезпечити відповідність облікових систем підприємств сучасним міжнародним стандартам фінансової звітності (МСФЗ) та стандартам аудиту (МСА). Це допоможе гармонізувати процеси обліку та перевірки основних засобів, що покращить якість звітності та зменшить розбіжності між національною і міжнародною практикою.	Гармонізація стандартів сприятиме підвищенню рівня довіри до фінансової звітності підприємств та полегшить аудиторам виконання своїх функцій.

Продовження таблиці 3

1	2	3	4
3	Регулярне проведення переоцінки основних засобів	Переоцінка основних засобів з урахуванням їхнього реального стану та ринкової вартості є необхідною для забезпечення точності фінансової звітності. Впровадження регулярних процедур переоцінки дозволить уникнути ситуацій, коли активи значно відрізняються в обліку від їхньої ринкової вартості.	Це допоможе зменшити ризики викривлення фінансової інформації та забезпечить об'єктивні дані для прийняття управлінських рішень.
4	Збільшення ролі аналітичних процедур та ризик-орієнтованого підходу	Застосування аналітичних процедур на ранніх етапах аудиту дозволяє виявляти потенційні ризикові ділянки, що потребують більш детальної перевірки. Використання ризик-орієнтованого підходу допоможе аудиторам зосередити свої зусилля на найважливіших аспектах процесу обліку основних засобів.	Такий підхід підвищує ефективність аудиторської перевірки, зосереджуючи увагу на найбільш ризикових аспектах і економлячи ресурси.
5	Підвищення кваліфікації аудиторів	Постійна професійна підготовка аудиторів, зокрема у сфері використання сучасних технологій, новітніх стандартів та методів оцінки основних засобів, дозволить підвищити якість аудиторських послуг та їхню відповідність сучасним вимогам.	Підвищення кваліфікації аудиторів сприяє покращенню їхньої здатності адекватно оцінювати стан основних засобів та відповідати викликам динамічного бізнес-середовища.
6	Посилення контролю за прозорістю операцій із основними засобами	Важливо посилити внутрішній контроль на підприємствах щодо операцій з основними засобами, щоб зменшити ризики шахрайства та маніпуляцій.	Прозорість операцій з основними засобами підвищує довіру до фінансових звітів та зменшує можливості для зловживань.

Джерело: складено авторами

Рекомендації щодо вдосконалення методики аудиту основних засобів обґрунтовуються потребою підвищення ефективності і прозорості процесу перевірки, а також необхідністю адаптації до сучасних бізнес-реалій та технологічних змін і спрямовані на вдосконалення процесу аудиту основних засобів та забезпечення його відповідності сучасним вимогам бізнес-середовища.

Завдяки цим змінам підприємства зможуть підвищити точність обліку активів, покращити прозорість фінансової звітності та знизити ризики недостовірної інформації, що є ключовим фактором у прийнятті стратегічних управлінських рішень.

БІБЛІОГРАФІЧНИЙ СПИСОК:

1. Кашперська А. І. Сучасний стан та перспективи розвитку аудиторської діяльності в Україні. *Економіка і суспільство*. 2018. Вип. 19. С. 1272–1281.
2. Виноградова О. М., Жидєєва Л. І. Аудит : навч. посіб. Київ : Центр учбової літератури, 2014. 652 с.
3. Бондаренко О. М., Матвєєва О. М., Руденко Л. О. Організація і методологія проведення аудиту основних засобів та шляхи його вдосконалення. *Економіка та суспільство*. 2021. Вип. 24. URL: <https://economyandsociety.in.ua/index.php/journal/article/view/199/191> (дата звернення: 21.09.2024)
4. Бондаренко Н. М., Дорофійенко А. В. Аудит основних засобів на промисловому підприємстві.

Вісн. Хмельницького нац. ун-ту. Сер. Економічні науки. 2019. № 1. С. 46–52.

5. Мороз Ю. Ю., Гайдучок Т. С. Цифрова трансформація аудиторського бізнесу: нові горизонти та перспективи. *Цифрова економіка та економічна безпека*. 2023. Вип. 5(05). С. 109–114.

6. Готуєтесь до віддаленого аудиту ISO? Керівництво з підготовки в 5 кроків. URL: <https://academy.tms.ua/blog/gotuietesja-do-viddalenogo-auditu-iso-kerivnictvo-z-pidgotovki-v-5-kroki/> (дата звернення: 10.09.2024)

REFERENCES:

1. Kashperska A. I. (2018) Suchasnyi stan ta perspektyvy rozvytku audytorskoi diialnosti v Ukraini [Current state and prospects for the development of audit activities in Ukraine]. *Ekonomika i suspilstvo – Economy and society*, no. 19, pp. 1272–1281.
2. Vynohradova O. M., Zhydieieva L. I. (2014). *Audyt [Audit]*. Kyiv. 652 p. (in Ukrainian).
3. Bondarenko O. M., Matvieieva O. M., Rudenko L. O. (2021) Orhanizatsiia i metodolohiia provedennia audytu osnovnykh zasobiv ta shliakhy yoho vdoskonalennia [Organization and methodology of fixed assets audit and ways to improve it]. *Ekonomika ta suspilstvo – Economy and society*, no. 24. Available at: <https://economyandsociety.in.ua/index.php/journal/article/view/199/191> (accessed 21 September 2024)
4. Bondarenko N. M., Dorofiienko A. V. (2019) *Audyt osnovnykh zasobiv na promyslovomu pidpriemstvi*

[Audit of fixed assets at an industrial enterprise]. *Visnyk Khmelnytskoho natsionalnoho universytetu. Ser. Ekonomichni nauky – Bulletin of Khmelnytsky National University. Ser. of Economic Sciences*, vol. 1, pp. 46–52.

5. Moroz Yu. Yu., Haiduchok T. S. (2023) Tsyfrova transformatsiia audytorskoho biznesu: novi horyzonty ta perspektyvy [Digital transformation of the audit business: new horizons and prospects]. *Tsyfrova ekonomika ta*

ekonomichna bezpeka – Digital economy and economic security, no. 5(05), pp. 109–114.

6. Hotuietiesia do viddalenooho audytu ISO? Kerivnytstvo z pidhotovky v 5 krokiv [Preparing for a remote ISO audit? A 5-step guide to getting ready]. Available at: <https://academy.tms.ua/blog/gotuietiesja-do-viddalenogo-auditu-iso-kerivnictvo-z-pidgotovki-v-5-krokiv/> (accessed 10 September 2024)